

Soivia polkua

Ideoita musiikkihetkiin

"Nyt on lapsilla musiikin aika,

nyt on tehtävä musiikkitaika!

Simsalabim! Ja samsalabog!"

Tässäpä meille sävelet on!"

Soivia polkuja- pakettiin on koottu ideoita ja ehdotuksia musiikin monenlaiseen toteuttamiseen. Ideoita on kerääntynyt vuosien varrelta ja niiden pääroolissa ovat aina olleet lapset. Luovuus lapsessa on aitoa ja spontaania. Luovuudelle onkin annettava paljon tilaa ja mahdollisuutta toteutua. Eri tavoin houkuttelemalla ja kutkuttelemalla eri aisteja saattaa päästä kurkistamaan lasten salaiseen maailmaan.

Musiikkia voi tutkia ja kokea monin eri keinoin; laulaen, soittaen, tanssien, maalaten, kertoen, loruillen, näytellen...Tehtävissä kulkevat koko ajan mukana musiikin peruselementit: rytmi, melodia, harmonia ja dynamiikka. Eri elementteihin tutustuminen monipuolisesti työtapoja käyttäen vahvistaa lapsen musiikkikäsitystä ja auttaa ymmärtämään musiikin ydintä. Lapsen mielikuvituksella ei ole rajaa. Hyppäämällä lapsen ajatusmaailmaan ja ammentamalla sieltä aineksia, saa aikaan melkoisia musiikkiaterioita. Mielikuvituksen vapaasti virrattaessa voi syntyä mitä monipuolisimpia ja yllättävämpiä musiikkikokemuksia.

Tehtäväideat ovat vapaasti ja helposti muokattavissa oman mielen mukaisiksi. Tehkää rohkeasti oma musiikkipolku, jota pitkin pääsette näkemään, kokemaan ja kuulemaan musiikin ilon ja lämmön yhdessä sitä tehden!

Liikkuen, kuunnellen, tanssien

Tauko-leikit

Liikutaan eri tavoilla (kävellen, pomppien, hiipien) menevän musiikin tahdissa. Kun musiikki lakkaa jähmetytään paikalle ja kuunnellaan ohjeita. Esim. tee itsestäsi patsas- mitä patsaat esittävät?/ kosketa kolmea eri paikkaa (taulu, lattia, pöytä)/ etsi jotain väriä tilasta ja kosketa sitä. Kun musiikki jatkuu, jatketaan liikkumista jollain uudella tavalla.

Liikutaan musiikin mukana. Kun musiikki lakkaa, mennään parin luo. Opettaja sanoo tietyn määrän kehon osia, mitkä saavat koskettamaa, esim. kaksi jalkaa ja kolme kättä. Lapset asettavat parin kanssa kyseiset kehon osat maahan. Joka tauolla opettaja keksii eri vaihtoehtoja.

Ilmansuunnat

Jokaiselle jaetaan paperi, joka laitetaan lattialle. Paperin yläpuolella on pohjoinen, oikealla itä, alhaalla etelä ja vasemmalla länsi. Käydään läpi ilmansuunnat; missä on pohjoinen (ylhäällä), missä etelä (alhaalla) jne. Opettaja valitsee jokaiselle ilmansuunnalle oman äänimerkin. Se voi olla jokin soitin (marakassi, kapulat, rumpu) tai vaikka avainnippu, koputus, tömistys. Jokainen astuu paperin päälle seisomaan, katse samaan suuntaan, eli pohjoiseen. Opettaja antaa äänimerkkejä, aloittaen esim. yhdestä äänimerkistä. Oppilaat kuuntelevat äänimerkin ja sen jälkeen astuvat sille puolelle paperia, minkä ilmansuunnan merkin opettaja on soittanut. Esim. etelä (alas), itä (oikea). Äänimerkkien määrää voi lisätä sitä mukaan kun tehtävä alkaa sujua.

Kellonajat

Liikutaan tilassa musiikin mukana (esim. L. Andersson: Syncopated clock). Kun musiikki lakkaa, pysähdytään ja tehdään käsistä kellonviisarit. Opettaja sanoo jonkun kellonajan. Oppilaat asettavat kätensä siihen asentoon, missä viisarit kyseisessä ajassa ovat. Musiikin jatkuessa liikutaan taas eri tavoilla. Leikin voi myös tehdä parin kanssa niin, että toinen on kello ja toinen kellomestari. Kello makaa maassa ja mestari asettelee viisarit paikoilleen.

Sammakot suolla

Sammakot ovat tulleet suolle hyppimään. Opettaja soittaa rummulla sammakoille pomppurytmiä, samalla kaikki sanovat useaan kertaan: ”sammakot hyppii suolla, sammakot hyppii suolla”. Kun kuuluu jokin kova ääni, esim. pamaus, tömähdys, pellin paukahdus on kurki tullut suolle. Silloin sammakot painuvat pieniksi mytyiksi maahan ja ovat aivan liikkumatta. Kurki (opettaja) kiertelee lammella ja kokeilee onko lammella sammakoita vai ovatko mytyt vain kiviä. Kurjella voi olla jokin keppi millä se kutittelee ja tökkii myttyjä. Todettuaan että suo on täynnä vain kiviä, se lähtee pois ja sammakot jatkavat hyppimistään.

Rytmi- piirit

Valitaan jokin tuttu laulu tai runo (Rati-rit-ralla / Entten tentten) mitä lauletaan tai lausutaan. (Voi tehdä myös CD:n mukana) Lapset tekevät kaksi piiriä sisäkkäin. Sisäpiiri pysyy paikallaan ja ulkopiiri liikkuu. Kun laulu tai loru alkaa, ulkopiiriläiset kulkevat myötäpäivään sykkeessä samalla läiskäyttäen tahdin ykkösellä käden/kädet yhteen sisäpiiriläisen kanssa. Välillä piiri voi pysähtyä ja taputtelu jatkua sen parin kanssa kenen kohdalle pysähtyy. Piirit pyörivät vuorotellen ja miksipä ei vaikka yhtä aikaa!

Rytmi-piirissä voidaan myös kuljettaa sykkeessä jotain esinettä (hernepussi, pallo, pyyhekumi). Tehtävä on paras tehdä istuen. Haastetta voidaan lisätä ottamalla monta esinettä yhtä aikaa piiriin kiertämään. Esim. pallo kulkee myötäpäivään ja hernepussi vastapäivään. Kolmas esine voi kulkea sikin sokin lapselta lapselle tai sovittua reittiä pitkin.

Syksyn tuuli ja lentävät lehdet

Kaksi lasta muodostaa puunrungon asettumalla seisomaan selät vastakkain. Käsistä muodostuu puulle oksat. Muut ovat lehtiä, jotka tarraavat puiden oksiin tiukasti kiinni. Syystuuli (opettaja) voi ottaa harteilleen viitan (lakana/hallaharso), jonka siivillä lentelee pitkin pihaa. Tuuli tarraa lehtiä vuorollaan kädestä kiinni ja lennättää lehdet pitkin pihamaata. Kun puusta on kaikki lehdet lennätetty maahan, tulee talonmies ja kaataa puunkin pitkin pihamaata. Talonmies pyörittää puunrungot syrjään ja haravoi lehdet puiden päälle kasaan. (Tuuli voi vetää lehdet käsistä tai jaloista pitkin maata kohti lehtikasaa.) Kun kaikki lehdet ovat läjässä, talonmies peittelee lehdet kankaalla talven pakkasilta suojaan. Musiikkina esim. Sibelius: Myrsky. Leikin voi tehdä eri vuodenaikoihin sovellettuna. Talvella lumihiiutaleiden lento-lumikolalla lumityöt.

"Tuuli, tuuli ennätä, lapset ilmaan lennätä!"

Piirtäen, maalaten, askarrellen

Kapustahahmot

Jokainen tuo kotoaan puisen kapustan (puulusikka, puuhaarukka). Piirretään hahmolle kasvot esim. tusseilla tai puukynillä. Hahmo voi olla prinsessa, kuningas, mörkö tai mikä tahansa mielikuvitusörkki. Langasta leikkaamalla ja liimaamalla saa hahmolle hiukset, erilaisilla kivillä ja helmillä voi koristella vaikka kruunun tai tehdä kiiltävät silmät. Pienistä kangastilkuista voi askarrella hahmolle vaatteita. Kun hahmot ovat valmiit, jokainen esittelee oman hahmonsensa ja kertoo hieman siitä; mikä on sen nimi, missä se asuu, mitä se tekee jne. Kapustahahmoista voi keksiä vaikka kokonaisen tarinan.

Hahmoja voi askarrella myös jäätelötikuista, puisista kertakäyttöaterimistä yms.

Rytmikkäät tontut

Kuunnellaan ensin jokin selkeä rytmisen kappale (esim. Tonttuparaati). Otetaan paperi (A4) ja musta kynä. Laitetaan musiikki uudestaan soimaan ja piirretään suoria viivoja sokin - sokin pitkin paperia rytmikkäästi musiikin mukana ilman, että kynä irtaana paperista. Kun

musiikki loppuu tai paperi on täynnä viivoja, aletaan etsiä viivojen seasta tonttulakkeja ja väritetään ne punaisella. Tonttulakin alle voi myös piirtää tontun kasvot.

Mainio joulukortti-idea!

Postikortit

Levitetään paljon postikortteja tai kuvia pitkin lattiaa. Kuunnellaan musiikkia ja kierrellään kuvien ympärillä niitä tarkastellen. Kappaleen loputtua opettaja antaa luvan ottaa tietyn määrän kuvia/kortteja, mitkä kunkin mielestä sopivat musiikin tunnelmaan. Jokainen kertoo vuorollaan valitsemistaan kuvista. Miten kuvat liittyvät kappaleeseen ja mitä ne toivat mieleen. Kuvista voi syntyä vaikka kokonainen tarina, mikä voidaan piirtää/maalata esim. seuraavalla tunnilla. (Musiikiksi esim. Smetana: Moldau)

Hämähäkin seitti

Istutaan suuren paperin päällä piirissä. Lauletaan hämä- hämähäkki- laulua ja vieritetään mustaa villalankakerää sokin- sokin lattiaa pitkin lapselta lapselle. Jokainen ottaa langasta kiinni ennen kuin laittaa kerän vierimään eteenpäin. Kun kerä on käynyt kaikilla kerran tai kaksi, katkaistaan lanka. Lanka niitataan tai liimataan jokaisen kohdalta paperiin kiinni, jolloin syntyy valtava hämähäkin seitti. Pikku hämähäkkejä voi helposti tehdä seitin sekaan esim. painamalla mustia sormenjälkiä paperiin ja piirtämällä sormenjäljelle jalat ja silmät. Työn voi tehdä myös yksin esim. ohuemmasta langasta tai seitin piirtäen/maalaten.

Soitinrakennus

Erilaisia rytmisoittimia on helppo valmistaa kotoa löytyvistä ns. ”turhista” tavaroista. Pienet lasipurkit, karkkiputkilot, sipsipurkit ym. toimivat loistavina shaker- soittimina kun niiden sisään laittaa esim. kuivaa makaronia, riisiä, pähkinänkuoria tai herneitä.

Šadeputki on monipuolinen efektisoitin, minkä voi helposti valmistaa vaikka käsityötunnilla.

Šadeputken rakentamiseen tarvitsee:

- tyhjä, paksusta pahvista valmistettu putkilo
- nauvoja
- maalia
- makaronia/ riisiä/ herneitä/ pähkinänkuoria (kuivana)
- kangasta (esim. lakanakangas) ja liimaa

Naulat lyödään sikiin sokin putkilon läpi, muodostuu säleikkö putkilon sisälle. Putkilon toinen pää suljetaan esim. kankaalla (sientä tai vaahtomuovia kannattaa laittaa myös päihin, vaimentaa makaronien ym. kolahtelua päissä). Putkilon sisälle kaadetaan haluttu määrä riisiä ym. ja toinenkin pää suljetaan. Putkilon voi maalata sinällään tai kankaasta leikata sopivan kokoisen palan, minkä maalata ja liimata sitten putkilon päälle.

Nyt on lapsilla soittelun aika,
nyt on tehtävä soittelutaika!

Simsalabim ja samsalabong!
Tässäpä meille soittimet on!

Soittaen, laulaen, kuunnellen

Sateenvarjo-orkesteri

Jokaisella orkesterilaisella on oma soitin. Orkesterin kapellimestari johtaa liikkeillään orkesteria ja soittajat seuraavat tarkkana. Jokainen soittaja (oppilas) saa keksiä oman instrumentin (pulpetin kannen rummutus, viivoittimella soitto, kynällä naputtaminen, vetoketjun vetely) mitä orkesterissa soittaa. Kapellimestari ottaa sateenvarjon ja alkaa avata sitä hitaasti. Mitä enemmän auki sateenvarjo on, sitä lujempaa orkesteri soittaa ja mitä pienemmäksi sateenvarjo menee, sitä hiljempaa. Kapellimestari voi vaihdella avaamisen ja sulkemisen tempoja, jolloin orkesterin on oltava yhä tarkempi soitossaan. Välillä voidaan vaihtaa kapellimestaria.

Ostoksilla

Lauluna Soili Perkiön Muotilaulu. Mietitään ensin mitä kaikkea ollaan ostamassa. Hanskapuodista taputusta, kenkäpuodista tömistystä, karkkipuodista maiskutusta ja hattupuodista nyökytystä. Aina voi keksiä omia puoteja ja ostettavaa! Valitaan puodinpitäjät, jotka asettuvat oman puotinsa luo. Muut lapset ovat shoppailijoita, jotka lähtevät kulkemaan kaupungin kaduilla. Kun saavutaan puodin luo, kysytään puodinpitäjältä mitä hänellä on puodissaan myytävänä. Sitten lauletaan ostoksista: Esim. ”Minä olin ostoksilla, menin meikkipuotiin. Ostin räpsytystä, se oli tullut muotiin”. Jokaiseen puotiin voi myös ottaa soittimia, joita ostosreissulla soitetaan. Laulua voi jatkaa niin pitkään kunnes puodit on osteltu tyhjiksi.

Kuppisoitto

Kuppisoitossa on yhtä monta tapaa soittaa kun on soittajaakin.

Jokaisella on yksi pahvinen tai muovinen kuppi, mitä/millä soitetaan. Valitaan jokin laulu tai loru tai keksitään vaikka oma loru johon kuppisoitto tehdään.

Esim. **A-B-C-D**, kissa kävelee tikapuita pitkin taivaaseen... Istutaan lattialla, kuppi nurin päin jalkojen edessä.

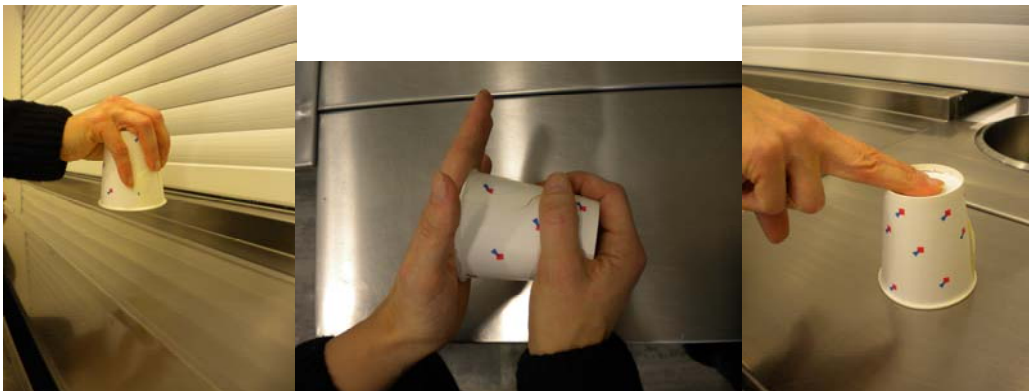
(**A**) Kuppi käteen, (**B**) kupin kopautus lattian, (**C**) taputus, (**D**) napautus kupin pohjaan sormilla, (**Kissa**) kuppi käteen, (**käve-**) kupin kopautus toisen käden kämmeneen, (**-lee**) kuppi maahan.

- esimerkkejä soittotavoista:

+ sormilla vuoronperään tai yhtä aikaa soitto kupin pohjaan

+ kuppi oikeaan käteen, kopautus kupilla vasempaan kämmeneen, vasen käsi pöydälle/maahan, oikealla kädellä kuppi vasemman käden yllä ristii pöydälle/maahan

+ kuppia sivulta kiinni ja kopautus pöytään

Soiva luola

Rakennetaan hallaharsosta /kankaasta lumiluola. Mietitään millaisia ääniä luolasta voisi kuulua; kimallusta, kalinaa, kolinaa... Soitetaan soittimilla luolassa sen äänimaailmaa tai jotain laulua. Soiton aikana luolan oviaukko on kuitenkin jäätynyt kiinni eikä luolasta pääse pois kun pienen taka-aukon kautta! Opettaja ottaa köyden tai vahvaa narua, minkä avulla pelastaa lapset yksitellen pois luolasta. Lapset muodostavat kujan luolan ulkopuolelle. Yksi lapsi kerrallaan käy istumaan kujan suulle ja opettaja vetää lapsen hitaasti pois luolasta lapsen istuen maassa ja narusta tiukasti kiinni pitäen. Kujan reunoilla istuvat lapset soittavat aina soitintaan, kun vedettävä lapsi on omalla kohdalla. Pelastusoperaation voi tehdä myös pimeässä, jolloin äänimaailma ja jännitys lisääntyvät...

Soitinrunot

Esimerkki: Syksyn salaiset puuhat (Kaija Pispa) Olin laulukirja

Hallainen viitta heilahtaa
ja tuntuu kirpeä tuoksu,

koivuista lehtiä putoaa
ja tieltä kuuluu juoksu:

Kautta kylmän nenänpääni,
se on syksyn ääni!

Syksy on täällä, syksy on täällä!
Vaakkuvat varikset aidan päällä.

= *triangeli, chimes, tms.*

= *kellopeli*

= *marakassit*

= *triangeli*

= *guiro*

Soitinrunoja voi tehdä mihin runoon tahansa ja soittimina voi olla ihan mitä vain, avaimet, viivoitin, kengännauhat, hiuspinni, mitä vain ympäriltä löytyy!

Arvaa ammatti

Lauluna Marjatta Pokelan Koputusleikki.

Jokainen saa vuorollaan valita itselleen jonkin ammatin. Ammattia arvuutellaan toisille näytellen (pantomiiimina), joten on myös mietittävä mitä kyseisen alan ihminen tekee (poliisi ohjaa liikennettä, kassaneiti naputtelee kassakonetta jne.). Yksi lapsista menee nurkan /pianon taakse ja muut laulavat (samalla pöytään/lattiaan sanarytmiä koputtaen): "Kop kop, kopu kopu kop, kuka siellä portilla kolkuttaa?" Ammatin arvuuttelija astuu esille kun lauletaan: "Onkos tullut taitava mies, taitava varmasti paikan saa." Arvuuttaja alkaa tekemään liikkeitä ja lauletaan: "Näin minä teen ja näin minä teen ja minä osaan hommani täsmälleen (x2)!" Kun joku arvaa mistä ammatista on kyse, saa sen huutaa ilmoille kovaan ääneen. Arvuuttelu jatkuu uusilla ammateilla...

Inkkarit joella

Lauluna esim. Kanootin kapean. Jaetaan kaikille rytmikapulat ja istutaan lattialle. Inkkarit istuvat kanootteihinsa ja alkavat melomaan (kapulat melana, vuorotellen sykkeessä jalkojen molemmin puolin kapuloilla kopauttaen) samalla lauluaan laulaen. Inkkareiden saavuttua rantaan he asettuvat toteemi- paalun ympärille piiriin istumaan, inkkariasentoon (risti-istunta). Laulun jatkuttua inkkarit aloittavat iltarituaalit:

(Soitto laulun sykkeessä, jokaisella neljäsosa iskulla)

- kaksi kopautusta oikealla istuvan polveen - kaksi kopautusta omat kapulat vastakkain - kaksi kopautusta vasemmalla istuvan polveen - kaksi kopautusta omat kapulat vastakkain. (x2)

- yksi kopautus lattiaan - kapulan/kapuloiden heitto ilmaan ja koppi. (Kapulat pyörähtävät joko 180 tai 360 astetta ilmassa ympäri). (x4)

Kapuloille voi keksiä erilaisia soittotapoja kuinka paljon vain! Toinen kapula pystyssä naulana, toisella hakataan "vasarana", kapuloiden päiden vastakkain nakuttelu, vuoleminen jne.

Rentoutusharjoituksia

Marionetit

Toinen lapsista on marionettinukke ja toinen nukken liikuttelija. Nukke laitetaan maahan selälleen makaamaan. Taustalla voi soida jokin rauhallinen musiikki (esim. C. Debussy: Clair de lune). Jokaisella nukella on näkymättömät narut molemmissa jaloissa (jalkapöydissä) ja käsissä (kämmenselissä), joista liikuttelija liikuttelee nukkea.

Liikuttelija ottaa rauhallisesti aina siitä narusta kiinni, mitä nukken osaa haluaa liikuttaa. Voi liikutella myös monesta narusta yhtä aikaa. Liikkeet ovat rauhallisia ja hitaita. Kun on kulunut sopiva aika, liikuttelija asettaa nukken loppuasentoon, mitä muut voivat tulla ihastelemaan. Nukke ja liikuttelija vaihtavat rooleja.

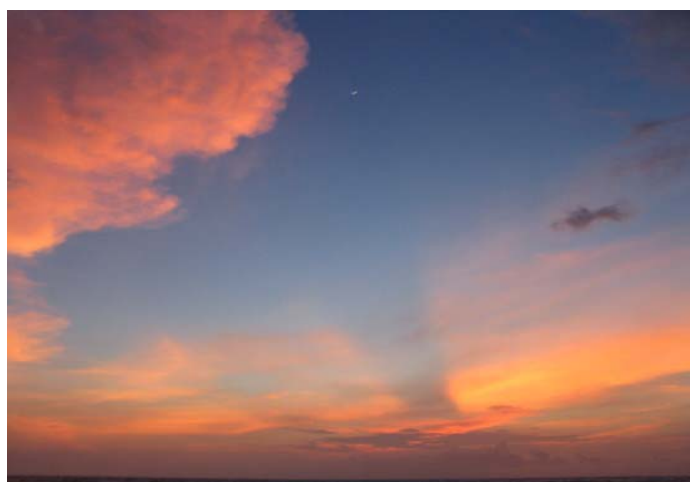
Sulavat lumiukot

Opettaja laittaa taustalle soimaan hiljaiselle jotain rauhallista musiikkia (esim. R. Schumann: Träumerei/Unelmointia). Lapset istuvat lattialla silmät suljettuina. Lämpöaalto alkaa levitä varpaista polvia kohti, vyötärön korkeuteen. Kun lämpöaalto on selän korkeudella, lumiukot sulavat maahan sen mukana. Lopulta lämpöaalto on pyyhkäissyt koko lumiukon yli ja maassa makaa vesilammikko.

Selkään piirtäminen

Piirretään parin kanssa vuoron perään toisen selkään sormella sivellen kuvioita. Selkään voi piirtää mitä musiikki mieleen tuo tai vain erilaisia muotoja ja viivoja. Toinen parista voi maata lattialla mahallaan tai olla istuma-asennossa piirustus paperina. Vaihdetaan vuoroja, että molemmat pääsevät piirtämään.

Harjoituksen voi tehdä myös niin, että se kenen selkään piirretään, yrittää piirtää paperille samaa kuviota kun mitä hänen selkäänsä piirretään.

Kirja- ja levyvinkkejä:

Kaikkonen, Ollaranta, Simojoki, Sopanen: **Olin laulukirja**
(Olin- sarja sisältää myös monia cd-levyjä) OTAVA

Huovi, Perkiö, Kostilainen: **Urpon ja Turpon laulukirja** (myös Urpo&Turpo- cd)
TAMMI

Toim. Järvenpää, Karhinen-Ilo: **Kiekkumaralla - kansanlauluja lapsille** (myös cd)

Aho, Harinen, Perkiö: **Musiikin aika 1-2** (myös 3 cd-levyä)
WSOY

Lasten parhaat kirjat: **Lumilauluja lapsille** (Kirja sisältää cd-levyn)

Perkiö, Huovi: **Karvakorvan laulupurkki** (myös cd) TAMMI

Kivelä- Taskinen, Setälä: **Rytmikylypy – rytmiiikan oppimateriaali** (myös cd-levy)
TEOSTO

Juntunen, Perkiö, Simola- Isaksson: **Musiikkia tanssien 2 - Musiikkiliikunnan**
käsikirja (myös 3 cd-levyä) WSOYpro

Kaisto, Muhonen, Peltola: **Musiikin mestarit 1-2 ärdepärde** OTAVA

Piiroinen (toim.): **Leikin pikkujättiläinen** WSOY

Levyjä:

Jouluniverso (Lasten musiikki- ja kulttuurikeskus VERSO) 2005

Limusiini (Helsingin konservatorio) 2003

Nallekarhu konsertissa (Helsingin kaupunginorkesteri/Leif Segerstam) 1999

Lapselleni – kehtolaulu (NAXOS)